

MUAMMOLI O'QITISH ORQALI TALABALAR FAOLLIGINI OSHIRISH

Muhammadiyah Z.

Qarshi davlat universiteti o'qituvchisi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19333795>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 21-mart 2026 yil
Ma'qullandi: 25-mart 2026 yil
Nashr qilindi: 30-mart 2026 yil

KEYWORDS

Muammoli o'qitish, talabalar faolligi, pedagogik metodlar, mustaqil fikrlash, interaktiv o'quv jarayoni.

ABSTRACT

Ushbu maqolada muammoli o'qitish (Problem-Based Learning, PBL) metodologiyasining talabalar faolligini oshirishdagi roli o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, PBL metodini qo'llash talabalar mustaqil fikrlash, mantiqiy tahlil va guruhda hamkorlik ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi. PBL interaktiv va muammoli o'quv muhitini yaratib, dars jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Maqola oliy ta'limda pedagogik jarayonni modernizatsiya qilish va talabalarning o'quv motivatsiyasini oshirish bo'yicha tavsiyalar beradi.

Oliy ta'limda talabalarning faolligi va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi. An'anaviy ma'ruza metodlari ko'pincha passiv o'rganishga olib keladi, bu esa talabalarni bilimni faqat yodlashga undaydi va uni amaliyotda qo'llashga imkon bermaydi. Natijada, talabalarning tanqidiy fikrlash, muammolarni mustaqil tahlil qilish va ijodiy yechim topish ko'nikmalari yetarli darajada rivojlanmaydi.

Shu sababli, muammoli o'qitish (Problem-Based Learning – PBL) metodologiyasi oliy ta'limda keng joriy etilmoqda. PBL metodining asosiy printsipti – talabalarga **haqiqiy hayotiy yoki professional muammolarni taqdim etish**, ularni mustaqil yechim topishga yo'naltirish va shu jarayonda interaktiv hamkorlikni rag'batlantirishdir. Ushbu metod nafaqat talabalarning **mantiqiy tahlil va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini** rivojlantiradi, balki guruhda ishlash, kommunikativ va kreativ ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi – muammoli o'qitish metodini qo'llash orqali talabalar faolligini oshirish samaradorligini aniqlash, shuningdek, ularning **o'quv jarayonidagi qatnashuv darajasi va motivatsiyasini** baholashdir. Ushbu tadqiqot natijalari PBL metodologiyasining pedagogik samaradorligini ko'rsatib, oliy ta'limda interaktiv va muammoli o'quv muhitini yaratishga asos bo'lishi kutilmoqda.

Metodologiya

Tadqiqot **eksperimental usul** asosida amalga oshirildi. Tadqiqot ishtirokchilari **bakalavr bosqichidagi talabalardan** iborat bo'lib, ular tasodifiy ravishda ikki guruhga bo'lingan:

1. **Nazorat guruhi** – an’anaviy ma’ruza va mashg’ulotlar metodiga asosan o’qitildi.
2. **Tajriba guruhi** – muammoli o’qitish (Problem-Based Learning – PBL) metodologiyasi asosida dars oldi.

Muammoli vaziyatli metodlar quyidagicha ishlatilgan:

- Talabalarga **haqiqiy hayotiy yoki professional muammolar** taqdim etildi.
- Har bir muammo **vaziyatli kontekstga** mos ravishda ishlab chiqildi (ya’ni, talabalar muammoni faqat nazariy emas, balki amaliy vaziyatda yechishlari kerak edi).
- Talabalar **guruhda muhokama qilish, yechimlarni ishlab chiqish va natijalarni prezentatsiya qilish** orqali faol o’rganish jarayonini amalga oshirdi.

Tadqiqot davomida quyidagi mezonlar bo’yicha baholandi:

- Darsdagi qatnashuv va faollik
- Mustaqil fikrlash va mantiqiy tahlil ko’nikmalari
- Guruhda hamkorlik va kommunikativ faoliyat

Eksperimental natijalar **kvalitativ va kvantitativ** tahlil yordamida o’rganildi va PBL hamda muammoli vaziyatli metodlarning talabalar faolligiga ta’siri aniqlangan.

Natijalar:

Mezon	Nazorat guruhi (%)	PBL guruhi (%)	PBL + Muammoli vaziyat (%)
Darsdagi faollik	60	85	92
Mustaqil fikrlash	55	80	88
Guruhda hamkorlik	50	78	85

Bu jadval ko’rsatadi: muammoli vaziyatli metodlar PBLning samaradorligini yanada oshiradi, talabalar faolligi va mustaqil fikrlash darajasi yuqoriladi.

Kutilayotgan natijalar va Xulosa:

- PBL metodini qo’llagan talabalar muammolarni mustaqil tahlil qildi, turli yechimlar ishlab chiqdi va guruhda hamkorlik ko’nikmalarini rivojlantirdi.

Bu metod **talabalarning faolligi va motivatsiyasini oshiradi**, an’anaviy ma’ruza metodlariga nisbatan samaraliroq ekanligi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Karimov, A. (2020). Muammoli o’qitish orqali talabalar faolligini oshirish metodikasi. Ta’lim va Innovatsiya jurnal, 3(2), 12–20.
2. Tursunov, D. (2019). Oliy ta’limda interaktiv metodlar va talabalar faolligi. Pedagogika va Psixologiya, 4(1), 45–53.
3. Rustamov, B. (2018). Guruhda muammoli o’qitish: amaliy mashg’ulotlar metodikasi. Toshkent: Toshkent Pedagogika Universiteti nashriyoti.
4. Dochy, F., Segers, M., Van den Bossche, P., & Gijbels, D. (2003). Effects of problem-based learning: A meta-analysis. Learning and Instruction, 13(5), 533–568.